

вдяки багатому арсеналу різноманітних методів, прийомів і засобів навчання і виховання. Однак створення методичної системи діяльності викладачів і майстрів вимагає нових наукових підходів і узагальнення передового професійно-педагогічного досвіду.

Висновки. Таким чином, основні завдання методики навчання полягають у вирішенні таких актуальних проблем, як визначення суттєвості загальнометодичної та приватнометодичної основи змісту професійної освіти, проблем оптимізації освіти, методичної системи педагогічної діяльності викладачів та майстрів виробничого навчання.

Вирішення актуальних проблем загальних і окремих методик навчання, їх реалізація в навчально-виховному процесі сприятимуть подальшому вдосконаленню підготовки випускників навчальних закладів.

Література

1. Беляева Л.П. ВНИИ профтехобразования. Проблемы развития методики профессионального обучения / Л.П. Беляева // Проблемы методической подготовки ин.-пед. : сб. науч. тр. ; Свердлов. Инж.-пед. ин-т. Свердловск, 1989. – С. 4–13.
2. Методика професійного навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. інженерно-педагогічних спец. / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, Н.В. Корольова, Є.В. Шматков. – Х. : ВПП “Контраст”, 2008. – 488 с.
3. Скакун В.А. Организация и методика профессионального обучения : учеб. пособ. / В.А. Скакун. – М. : ФОРУМ : ИНФРА-М, 2007. – 336 с.

ПИВОВАР Ю.О.

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ Й КУЛЬТУРНІ ЗРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ОСВІТИ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ ФРН У ПЕРІОД З 60-х РР. ДО ОБ'ЄДНАННЯ СУЧАСНОЇ НІМЕЧЧИНИ

На початку 1960-х рр. у суспільному розвитку багатьох країн світу сталося багато змін, пов'язаних із демократизацією життя в цілому. У ФРН нововведення торкнулися також сфери навчання й виховання молоді, які залишили вагомий слід на побудові сучасної системи підтримки обдарованої особистості.

Особливості системи середньої та вищої освіти сучасної Німеччини є предметом дослідження вітчизняних (Я. Беккер, В. Богданова, О. Васюка, В. Купченка та ін.) та зарубіжних учених (Б. Фегер, Г. Фенда, Г. Піхта, Т. Прадо, К. Хеллера та ін.). Зокрема, проблемі вивчення характерних тенденцій розвитку навчання обдарованої німецької молоді присвячено праці Л. Прокопів, Л. Чухно та ін.

Метою статті є розгляд впливу світових змін у політичному й культурному житті на освітню політику Західної Німеччини щодо обдарованої молоді в період з 1960-х рр. до 1990 р.

Центральне місце в дослідженні цього періоду належить книзі Г. Піхта “Катастрофа німецької освіти” (1968 р.), у якій науковець стверджував, що існуюча система освіти в країні потребує швидких якісних змін, а прийняті закони про освіту – доповнення відповідно до світових освітніх пріоритетів [6]. Г. Піхт піддав жорсткій критиці одноманітність, лінійність навчання в середній і вищій школі ФРН, низьку соціально-політичну активність молоді та широкої громадськості з питань освіти, а також невелику кількість абітурієнтів, що негативно позначалося на духовному потенціалі нації, на конкурентоспроможності загального соціального продукту.

Вихід друком цієї книги став поштовхом до серйозної дискусії в науковому просторі ФРН. Представники тогочасного німецького наукового світу прагнули перетворити “традиційну теоретичну педагогічну науку на інтегровану філософсько-прагматичну дисципліну із соціально-психологічним підґрунтям” [2; 3; 5; 7].

Виявлено, що в цей період сталися зміни в національній свідомості щодо освіти обдарованої молоді. Метою державних програм підтримки обдарованої молоді стало забезпечення ознаки елітності виховання й навчання нової генерації ФРН відповідно до здобутків світового науково-технічного прогресу. Зазначимо, що відмінністю цієї мети для освітньої політики окресленого періоду в НДР є акцент на принципі елітності, оскільки у Східній Німеччині слово “еліта” мало негативне значення, елітний характер освіти вважали неприйнятним у соціалістичному суспільстві, а у ФРН під елітністю освіти розуміли її престижність.

Означений етап відзначився масовим протестом студентів проти принципів авторитетності та теоретичної спрямованості вищої освіти, а отже, підвищенням суспільно-політичної активності молодого покоління ФРН, що і стало причиною суттєвих змін у соціальній свідомості та внесло певні корективи до завдань навчання обдарованої молоді, а саме: надати освіті демократичних рис, тобто гарантувати учням та студентам з високими здібностями право вільного вибору місця навчання, незважаючи на стать, матеріальний та соціальний стан; забезпечити розвиток національної освітньої стратегії в контексті актуального на той час руху за права людини.

На основі аналізу історико-педагогічних джерел [1; 4; 5] нами було визначено, що в окреслений період вектор науково-педагогічних розвідок ФРН уперше було звернено на дослідження гендерного аспекту виховання та навчання молоді, що було нетиповим для наукового простору НДР. Причиною цього стало поширення у світі соціального руху за права жінок. Так, 1969 р. вийшла друком книга німецького психолога А. Найла “Теорія і практика антиавторитарного виховання”, яка звернула увагу широкої освітянської громади на те, що в сучасному світі жінки потребують особливих умов виховання й навчання [5].

Цю ідею продовжив психолог К. Молленхауер у своїй книзі “Виховання та емансипація” (1973 р.) [4]. Об’єктом дискусії науковця з іншими фахівцями в цій галузі є проблема виховання обдарованих німецьких дівчат. На думку автора, у німецькій школі педагоги не приділяють достатньої уваги навчанню здібних дівчат, не створюють необхідних умов для виявлення певних інтересів, нахилів та обдарувань. Вихід друком роботи К. Молленхауера позитивно вплинув на зміну загальнонаціональної концепції освіти. Відтепер державними пріоритетами у навчанні ФРН стали демократичність, гуманність, свобода вибору й національна терпимість.

Виявлено, що освітні нововведення окресленого періоду торкнулися також вищої школи. У 1971 р. Федеральна комісія з питань освіти опублікувала “Структурний план системи вищої освіти ФРН”. Цим документом Федеральна комісія повернула розвиток вищої школи в те русло, що було визначено у XVIII ст. університетськими реформами Олександра фон Гумбольдта.

Виявлено, що означений період також характеризується критичним переосмисленням державної освітньої стратегії ФРН щодо роботи з обдарованою молоддю. Так, 1978 р. у ФРН було створено першу громадську організацію Німецьке

товариство обдарованих дітей (НТОД) з метою об'єднати зусилля педагогів, психологів і державних діячів для ефективної роботи з обдарованими індивідами. НТОД координувало роботу вихователів дитсадків, учителів шкіл, шкільних психологів і робітників соціальних центрів, а також надавало допомогу консультативного характеру батькам обдарованих дітей. Таким чином, для ФРН означеного періоду була характерною координація зусиль держави та громадськості щодо роботи з обдарованою молоддю.

Цю тезу доводить також факт приєднання Західної Німеччини 1979 р. до світового громадського руху за права обдарованої дитини, що вступила до Міжнародної організації "Менса". Вплив німецької "Менси" поширився на всі федеральні землі. Центр цієї організації до сьогодні знаходиться у Великій Британії. За ініціативи "Менси" у ФРН були відкриті перші дослідницькі центри, які займалися розробкою діагностичних методик для виявлення обдарованості. Зазначимо, що у Східній Німеччині дослідження в цій галузі проводилися менш активно.

У 1980 р. в Гамбурзі відбувся Перший континентально-європейський конгрес, його робоча тема – "Обдарована дитина з медичної, психологічної і педагогічної точки зору".

У 1983 р. Комісією з питань освіти та науки ФРН було прийнято перший Федеральний закон про підтримку обдарованої молоді, що також відрізняє окреслений етап від попереднього, а також від того ж періоду в НДР у позитивному сенсі. У Законі було визначено першочергові завдання, що постали перед Міністерствами освіти всіх федеральних земель, а саме:

- створити загальнодержавну базу обдарованих дітей та молоді;
- забезпечити оптимальні психологічні й соціальні умови для розвитку обдарованої особистості в навчальний і позанавчальний час;
- розробити ефективні діагностичні методики виявлення обдарованості.

Федеральний закон про підтримку обдарованої молоді окреслив головні напрями сприяння розвитку обдарованої молоді та форми роботи з обдарованими, зокрема надав певної правової свободи громадським і приватним об'єднанням. Проте, незважаючи на відмінності в меті й завданнях освіти молоді, в Східній та Західній Німеччині окресленого періоду використовували однакові форми навчання з елементом змагання – конкурси творчих і науково-дослідних робіт, олімпіади, турніри тощо.

Так, на цьому етапі у країні під егідою Президента ФРН проводиться Федеральний конкурс з інформатики (1980 р.). Цей конкурс став першим заходом державної підтримки обдарованої молоді федерального масштабу. У конкурсі взяли участь молоді науковці віком до 21 року, що навчалися в середніх та спеціальних школах, професійних училищах, інститутах та університетах, а також юнаки, які відбували службу в армії. Метою конкурсу було поширення інтересу молоді до інформаційних технологій.

Установлено, що події в галузі освіти загальноєвропейського масштабу мали значний вплив на систему підтримки обдарованої молоді ФРН на окресленому етапі. Прийняття таких документів, як Довготермінова програма освіти (1984 р., Рада Освіти Європейського Союзу) та Велика Хартія університетів (1988 р., Болонья), втілили ідеї освітньо-культурного об'єднання європейських країн. У країнах Європи гостро постало питання докорінного реформування системи середньої та

вищої освіти. Ці документи відкрили широкі горизонти для обдарованих студентів і молодих науковців ФРН, дали можливість здобути визнання у світовому науковому просторі.

На зазначеному етапі ФРН приєдналася також до міжнародної асоціації Євро-талант (1988 р.), до якої входило більше ніж 30 національних асоціацій і представників 22 європейських країн. Ця організація займалася питаннями освіти інтелектуально розвинених, обдарованих і талановитих дітей та молоді. Таким чином, процес європейської освітньої інтеграції охопив сферу навчання та виховання обдарованої молоді ФРН, не тільки університетської, а й учнівської.

Висновки. Отже, головною ознакою окресленого етапу в Західній Німеччині є динаміка та поступовий характер змін у меті, завданнях і напрямках державної освітньої політики країни щодо навчання й виховання обдарованої молоді. Типовою для цього періоду є також активна участь ФРН у загальноєвропейській інтеграції в галузі підтримки обдарованої особистості. Незважаючи на наявність наукових праць у галузі навчання обдарованої молоді, існує необхідність додаткового дослідження окремих аспектів із зазначеної проблеми, наприклад, шляхів творчого використання здобутків окресленого періоду в сучасній школі Німеччини та України.

Література

1. Anweiler, Oskar / Fuchs, Hans-Jürgen / Dorner, Martina / Petermann, Eberhard (Hg.): Bildungspolitik in Deutschland 1945–1990. Ein historisch-vergleichender Quellenband. Bundeszentrale für politische Bildung. Bonn, 1992.
2. Fend, Helmut, Sozialer Wandel in Erziehungsbedingungen und Mentalitäten der Lehrerschaft von den 60er zu den 80er Jahren. Eine Pädagogen-Generation zieht Bilanz, Hamburg, 1988.
3. Feyl, R.: Der lautlose Aufbruch. Frauen in der Wissenschaft, Frankfurt/M: Luchterhand, 1989 (3. Aufl.).
4. Mollenhauer 1973: Mollenhauer, Klaus, Erziehung und Emanzipation – Polemische Skizzen, München, 1973 (6. Auflage).
5. Neill 1969: Neill, Alexander Sutherland, Theorie und Praxis der antiautoritären Erziehung – Das Beispiel Summerhill, Reinbek 1969.
6. Picht 1965: Picht, Georg, Die deutsche Bildungskatastrophe, München, 1965.
7. Prause, G.: Genies in der Schule. Legende und Wahrheit über den Erfolg im Leben, Hamburg, 1976.

ПИСАРЕНКО О.М.

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У ході навчального процесу викладачі в першу чергу приділяють увагу передачі студентам знань, формуванню умінь і навичок. Це, поза сумнівом, важливо, проте часто залишається поза увагою не менш, а то й більш важливе завдання – розвиток особистості студента. Як зазначає О.О. Мелік-Пашаєв, зміст освіти має підкорятися розвитку особистості тих, хто навчається, бути “антропоцентричним”, а не “предметоцентричним”, тобто необхідно відійти від такої системи освіти, яка визначає, як поводитися з людиною, щоб вона охочіше й успішніше засвоювала зміст освіти, і перейти до того, щоб було зрозуміло, “яким має бути зміст освіти, щоб учень плідно розвивався”[3].